

Natura 2000 i kontinentalregionen

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

miljö

Innehåll

Kontinentalregionen – Europas hjärta	s. 3
Natura 2000-arter i kontinentalregionen	s. 5
Karta över Natura 2000-områden i kontinentalregionen	s. 6
Natura 2000-livsmiljöer i kontinentalregionen	s. 8
Förvaltningsfrågor i kontinentalregionen	s. 10

Europeiska kommissionen Generaldirektoratet för miljö

Författare: Kerstin Sundseth, Ecosystems LTD, Bryssel.

Redaktionschef: Susanne Wegefelt, Europeiska kommissionen, Enheten för naturvård och biologisk mångfald B2, 1049 Bryssel, BELGIEN.

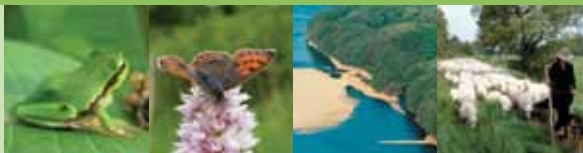
Medarbetare: John Houston, Mats Eriksson, Marco Fritz.

Institutioner och organisationer som bidragit: Vi vill tacka European Topic Centre on Biological Diversity och katolska universitetet i Leuven, Division SADL, för uppgifter i tabeller och kartor.

Grafisk formgivning: NatureBureau International.

Foto: Främre omslag: stora bilden: naturlig bokskog i centrala Tyskland, Thomas Stephan, Nationalpark Hainich; infällda bilder uppifrån och ned: okänd, Geert Raeymaekers, H. Baumgartner, Nationalpark Donauauen, C. Aschenmeier. Bakre omslag: Mittlere Elbe, Tyskland, Guido Puhlmann, Biosphärenreservat Flusslandschaft Mittlere Elbe.

Mer information om Natura 2000 finns på <http://ec.europa.eu/environment/nature>

Europe Direct är en tjänst som hjälper dig att få svar på dina frågor om Europeiska unionen.

Avgiftsfritt telefonnummer (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Vissa mobiltelefonoperatörer ger inte tillgång till 00800-nummer eller tar betalt för sådana samtal.

Information om Europeiska unionen finns på Internet (<http://ec.europa.eu>).

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2010

© Europeiska gemenskaperna, 2010

2010 — 12 sidor — 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-79-13175-2

doi:10.2779/65306

Kopiering tillåten med angivande av källan. Fotografierna omfattas av upphovsrätten och får inte användas utan skriftligt förhandstillstånd av fotografen.

Printed in Belgium

Tryckt på återvunnet papper som tilldelats EU:s miljömärke för grafiskt papper (<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel>).

Boskög i Hainich på våren, Tyskland. Foto © Buchenwaldinstitut.eV

Kontinentalregionen

– Europas hjärta

Kontinentalregionen omfattar över en fjärdedel av EU och sträcker sig i ett brett band från väst till öst, med början i centrala Frankrike och vidare till Polens östra gräns i norr och Rumänien i söder. Utanför EU sträcker den sig till Uralbergen vid gränsen till Asien. I söder delas regionen i stort sett i två delar av de höga bergskedjorna i den alpina zonen och den pannoniska regionens stäppmark. Delar av kusterna vid Adriatiska havet och Östersjön ingår också.

Sammanlagt är det 13 EU-länder som har hela eller delar av sitt territorium i kontinentalregionen. Här ingår merparten av Frankrike, Tyskland, Italien, Polen, Tjeckien och Bulgarien samt betydande delar av Danmark, Belgien, Österrike, Slovenien och Rumänien. Det är bara Luxemburg som helt och hållet ligger inom kontinentalregionen. I Sverige, å andra sidan, är det bara 3 % av landet som ingår i denna region.

Klimatet kännetecknas allmänt av stora kontraster mellan kalla vintrar och varma somrar. Det kontinentala klimatet blir mer uttalat när man rör sig från väst till öst. I öst är det vanligare med extrema väderförhållanden som växlar mellan varmt och kallt och vått och torrt, något som har stor inverkan på växtligheten.

Längre västerut blir särdragen mindre märkbara på grund av havets inverkan i den atlantiska regionen, vilket ger mildare förhållanden. Januaritemperaturen i Warszawa, exempelvis, ligger vanligen på flera minusgrader, medan den i Alsace oftast ligger över 0 °C.

Kontinentalregionens landskap är generellt sett platt i norr och mer kuperat i söder, med undantag av de vidsträckta flodslätterna kring Po och Donau. Det nordeuropeiska

låglandet omfattar stora delar av Nordtyskland, Danmark, Polen och Ryssland.

Detta vidsträckta område, som formats av glaciärer som brett ut sig och krympt, var en gång täckt av låglänta boskogar som korsades av stora flodslätter och hade inslag av sumpmark och kärr. En stor del av denna skog har dock sedan dess avverkats för att ge bränsle och timmer och ersatts av storskalig jordbruksproduktion. Omvandlingen är så stor att detta område nu ofta benämns Europas brödkorg.

Nedanför slätterna finns ett moränbälte med tusentals sjöar, kärr och myrar kring den pommerska regionen i östra Tyskland och Polen. Det här är ett av de minst befolkade områdena i det kontinentala bältet. Det beror inte bara på områdets besvärliga terräng utan även på dess strategiska läge efter världskriget som gränsregion mellan öst och väst.

Längre söderut börjar växtligheten bli starkt påverkad av förhållandena kring Medelhavet och i de subalpina områdena. På lägre höjd i Alperna, Apenninerna och Karpaterna och i de bergiga områdena i Vosges, Ardennerna och Schwarzwald finns t.ex. många arter och livsmiljöer som också påträffas i den alpina regionen.

Genom kontinentalregionen flyter några av Europas viktigaste floder, t.ex. Donau, Loire, Rhen, Po, Elbe, Oder och Vistula. Dessa floder, som i sin egenskap av inre vattenvägar förbinder de norra och de södra delarna, har haft stor ekonomisk betydelse genom åren. Det har lett till att de flesta av dem har kanaliserats och reglerats, vilket medfört en dramatisk förlust av stora områden med livsmiljöer och arter som är typiska för flodslätter.

Trots dessa omvandlingar har kontinentalregionen fortfarande en relativt rik biologisk mångfald. På grund av närheten till så många olika biogeografiska zoner delar den många arter med andra regioner.

Efter den senaste istiden återkoloniserade växter och djur Centraleuropa via ett antal olika vägar. Vissa återvände från Alperna och Karpaterna, andra migrerade norrut från Medelhavsområdet eller från Balkanhalvön. Somliga kom in österifrån. Det ledde till en anmärkningsvärd mångfald av växter, djur och livsmiljötyper, varav dock endast ett fåtal är genuint endemiska för regionen.

När det gäller människans utnyttjande av regionen är den generellt sett tätbefolkad, särskilt i de norra storstadsområdena i Tyskland, Danmark och Polen. Centraleuropa var i många år Europas industriella centrum och stod för en stor del av kol-, järnmalms-, koppar- och stålförsörjningen. Hela områden domineras av stora industrizoner, som i Ruhrområdet i västra Tyskland.

Liknande områden finns i östra Tyskland, Polen och Tjeckien. Detta distrikt, känt som Svarta triangeln, har drabbats mycket hårt av industriföroreningar. Gruvdrift i dagbrott, kopparutvinning, förbränning av brunkol (lignit) – allt detta har gett upphov till stora mängder skadliga biprodukter. Svarta triangeln är därför än i dag ett av Europas mest förorenade områden.

Region	Ingående länder	Procent av EU:s territorium
Atlantisk region	Belgien, Danmark, Tyskland, Irland, Spanien, Frankrike, Nederländerna, Portugal, Storbritannien	18,4
Boreal region	Estland, Lettland, Litauen, Finland, Sverige	18,8
Kontinentalregion	Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Danmark, Tyskland, Frankrike, Italien, Luxemburg, Österrike, Polen, Rumänien, Slovenien, Sverige	29,3
Alpin region	Bulgarien, Tyskland, Spanien, Frankrike, Italien, Österrike, Polen, Rumänien, Slovenien, Slovakien, Finland, Sverige	8,6
Pannonisk region	Tjeckien, Ungern, Rumänien, Slovakien	3,0
Stäppregion	Rumänien	0,9
Svartahavsregion	Bulgarien, Rumänien	0,3
Medelhavsregion	Grekland, Spanien, Frankrike, Italien, Cypern, Malta, Portugal	20,6
Makaronesisk region	Spanien, Portugal	0,2

Källa:
European Topic Centre on Biological Diversity (Europeiska miljöbyrån)
<http://biodiversity.eionet.europa.eu>, oktober 2008

Natura 2000-arter i kontinentalregionen

I kontinentalregionen finns 184 djurarter och 102 sällsynta växter som förtecknas i habitatdirektivet samt mer än en tredjedel av de fåglar som förtecknas i bilaga I till fågeldirektivet. Många är knutna till de karakteristiska bok-, ek- och avenbokskogar som är typiska för regionen. Några typiska fågelarter är spillkråka, *Dryocopus martius*, röd glada, *Milvus milvus*, järpe, *Bonasa bonasia*, och halsbandsflugsnappare, *Ficedula albicollis*, bland andra. Under krontaket har otaliga insekt- och växtarter funnit en nisch i den stora mängd mikrolivsmiljöer som skogen erbjuder.

Sötvattensarter är också väl representerade tack vare kontinentalregionens många floder, sumpmarker, flodängar och andra våtmarksmiljöer. Uttern, *Lutra lutra*, är exempelvis fortfarande relativt utbredd även om den utsätts för allt större påfrestningar till följd av förorening och förlust av livsmiljöer.

Antalet fiskarter är också anmärkningsvärt. Över två tredjedelar av de fiskarter som förtecknas i habitatdirektivet finns här, bl.a. en del sällsynta endemiska arter som zingel, *Zingel zingel*, och huchen, *Hucho hucho*.

Kontinentalregionen hyser också många sällsynta amfibier. Bara i Pobäckenet i Italien finns åtta arter som förtecknas i habitatdirektivet. Bland annat förekommer en sällsynt underart till lökgrodan, *Pelobates fuscus insubricus*, två arter av grottssalamander, *Hydromantes ambrosii* och *H. strinatii*, samt den skygga olmen, *Proteus anguinus*.

Den senare är i själva verket mer typisk för de slovenska grottsystemen där den lokalt kallas "mänsklig fisk" på grund av den bleka hudfärgen. Denna sällsynta amfibi, som blir 25 cm lång, har i årtal förbryllat forskarna genom sin förmåga att nå könsmognad utan att genomgå metamorfos.

Liksom i andra regioner i Europa har stora delar av det kontinentala landskapet påverkats kraftigt av jordbruket. I dag dominerar det intensiva storskaliga jordbruket, men

Foto © Lubomir Hlasek

Klockgroda, *Bombina orientalis*

Klockgrodan skrämmer bort rovdjur med sin bjärt färgade undersida men lever ett i övrigt anspråkslöst liv i och omkring skyddade, solbelysta dammar. Den föredrar livsmiljöer som de extensivt betade ängarna på kalkrik mark i Central- och Östeuropa. Vuxna grodor övervintrar på land men tillbringar större delen av vår- och sommarmånaderna i sina lekdammar. Vid denna tid fylls luften av grodornas klagande parningsrop. Tyvärr används många sådana livsmiljöer nu också för intensivt jordbruk, och det har lett till att de bäst lämpade dammarna har plöjts upp eller förorenats kraftigt. Det har inneburit slutet för ett antal populationer av klockgroda. I flera länder, bl.a. Danmark och Tyskland, görs nu insatser för att återställa dammarna och deras omgivning. Grodor som fötts upp i fångenskap sätts nu ut på nytt i förhoppningen att de befintliga populationerna ska stärkas.

det finns betydande inslag av halvnaturliga gräsmarker och ängar som fortfarande förvaltas extensivt, särskilt i regionens östra och södra delar. Hit söker sig arter som kornknarr, *Crex crex*, och vit stork, *Ciconia ciconia*, som är beroende av extensiva jordbrukssystem för sin överlevnad. Det finns uppskattningsvis omkring 40 000 storkar bara i Polen, och en fjärdedel av världspopulationen häckar på gräsmarkerna mellan floderna Oder och Bug.

Gräsmarkerna och våtängarna är också synnerligen rika på växtarter. Här finns sällsynta växter som *Campanula bohemica* och tysk gentiana, *Gentiana germanica*.

Huchen, *Hucho hucho*

Denna centraleuropeiska laxfisk lever uteslutande i sötvatten. Den kan bli två meter lång och väga upp till 100 kg. Den var tidigare vanlig i Österrike och södra Tyskland, men utbredningen minskade dramatiskt när man byggde en rad stora vattenkraftverk som effektivt blockerade tillträdet till många av artens naturliga lekströmmar. I dag finns den bara i fyra separata bifloder till österrikiska Donau. Ett av artens sista fästen är flodsystemet Pielach-Melk i Niederösterreich. Här är lekplatserna fortfarande relativt intakta, men tillträdet begränsas av så många som 13 hinder, t.ex. dammbyggnader och mindre vattenkraftverk, som är utspridda över en sträcka på 45 km. Sedan 1999 har man arbetat med att göra dessa hinder framkomliga för laxen för att till sist skapa en oavbruten flodsträcka på 78 km. På så sätt skulle isolerade populationer kunna återförenas.

Foto © A. E. Zitek

Karta över Natura 2000-områden i kontinentalregionen

Förteckningen över Natura 2000-områden i kontinentalregionen antogs i december 2004 och uppdaterades i november 2007 och december 2008. I hela kontinentalregionen finns det 7 475 områden av gemenskapsintresse enligt habitatdirektivet och ytterligare 1 478 särskilda skyddsområden enligt fågeldirektivet. De två områdestyperna överlappar ofta varandra i hög grad, vilket betyder att siffrorna inte är kumulativa. Enligt uppskattningar täcker de dock sammanlagt mer än 10 % av den totala landytan i denna region.

Antal livsmiljötyper i bilaga 1 och arter eller underarter i bilaga 2 till habitatdirektivet

Region	Livsmiljötyper	Djur	Växter
Atlantisk region	117	80	52
Boreal region	88	70	61
Kontinentalregion	159	184	102
Alpin region	119	161	107
Pannonisk region	56	118	46
Stäppregion	25	25	14
Svartahavsregion	58	79	6
Medelhavsregion	146	158	270
Makaronesisk region	38	22	159

Källa: European Topic Centre on Biological Diversity (Europeiska miljöbyrån) <http://biodiversity.eionet.europa.eu>

- Siffrorna är inte kumulativa eftersom många livsmiljöer och arter förekommer i två eller flera biogeografiska regioner.
- Fåglar enligt bilaga 1 till fågeldirektivet förtecknas inte eftersom de inte kategoriseras med utgångspunkt i biogeografisk region.

Region	Antal områden av gemenskapsintresse	Total yta (km ²)	Yta på land (km ²)	Procent av total yta på land	Antal särskilda skyddsområden	Total yta (km ²)	Yta på land (km ²)	Procent av total yta på land
Atlantisk region	2 747	109 684	68 794	8,7	882	76 572	50 572	6,4
Boreal region	6 266	111 278	96 549	12,0	1 165	70 341	54 904	6,8
Kontinentalregion	7 475	150 014	135 120	10,8	1 478	147 559	128 432	12,4
Alpin region	1 496	145 643	145 643	39,7	365	93 397	93 397	31,1
Pannonisk region	756	15 858	15 858	12,3	100	19 965	19 965	17,5
Stäppregion	34	7 210	7 210	19,4	40	8 628(*)	8 628(*)	24,4
Svartahavsregion	40	10 243	8 298	71,8	27	4 100	3 561	30,8
Medelhavsregion	2 928	188 580	174 930	19,8	999	147 358	142 350	16,0
Makaronesisk region	211	5 385	3 516	33,5	65	3 448	3 388	32,3
Totalt	21 612	655 968	568 463	13,3	5 004	486 571	429 615	10,5

Källa: European Topic Centre on Biological Diversity (Europeiska miljöbyrån) <http://biodiversity.eionet.europa.eu> oktober 2008

- Områden av gemenskapsintresse och särskilda skyddsområden är inte kumulativa eftersom de i hög grad överlappar varandra.
- Vissa områden ligger på gränsen mellan två regioner och kan ha räknats två gånger eftersom databasen inte tillåter att områden delas mellan regioner.
- Uppgifter saknas om andelen havsområden.
- Särskilda skyddsområden väljs inte ut med utgångspunkt i biogeografisk region.
- De särskilda skyddsområdenas yta i stäppregionen beräknas med utgångspunkt i tillgängliga GIS data.

Områden av gemenskapsintresse

Särskilda skyddsområden

Särskilt skyddsområde och område av gemenskapsintresse

Kartan bygger på områdeskoordinater som tillhandahållits av Europeiska kommissionen genom universitetet i Leuven, Division SADL, oktober 2008.

Foto © Nationalpark Hainich

Foto © Buchenwälderinstitut e.V.

4 Hainich

Foto © D. Kjaer

Foto © R. Clement/www.our-photos.lu

3 Vallée de l'Our

Foto © K. Sundseth

5 Mols Bjerge

Foto © Biebrza National Park

Foto © G. Klosowscy

6 Biebrzas kärr

1
2
3

4

7

6

Foto © Sumava National Park

7 Sumavas nationalpark

Foto © J. Hlasek

8 Lafnitz floddal

Foto © Parco Delta del Po

Foto © www.lalupusinfabula.it

10 Podeltat

Foto © I. Modic

9 Rakov Škocjan

Foto © A. Hodalič

11

12

Foto © BBL Harberg

Foto © A. Sylwester

12 Sjön Srebarna

Foto © R. Czech

Foto © eif_14/flickr.com

11 Cheile Nerei

Foto © Mladen Vasilev www.neophron.com

Foto © Chavdar Nikolov www.neophron.com

Våtäng med iris, Slovakien. Foto © M. Lohmann, infälld bild: vit stork. Foto © J. Hlasek

Natura 2000-livsmiljöer i kontinentalregionen

Innan man började bruka jorden dominerades en stor del av kontinentalregionen av lövskogar. Klimatförhållandena och marken lämpar sig särskilt väl för storbladiga lövträd, t.ex. bok, *Fagus sylvaticus*, som har sin centrala utbredning här. Längre österut ersätts boken successivt av ek och avenbok, medan det i norr, på högre höjd och på magrare jord, är naturliga bestånd av barrträd som tar över alltmer, särskilt på de svalare nordsluttningarna.

Dessa oerhört rika livsmiljöer spelar en viktig roll för artspridningen eftersom de erbjuder en naturlig ekologisk korridor där vilda växter och djur kan förflytta sig genom vad som snabbt blir ett alltmer svårgenomträngligt landskap.

Tyvär har de flesta av dessa livsmiljöer längs floderna nu försvunnit eller blivit avskilda och väsentligt mindre.

Viktiga områden med sumpskogsmark, alluviala skogar och strandnära blandskogar var tidigare också vanliga längs de flesta floddalar och på flodslätterna. Dessa exceptionellt rika livsmiljöer spelar en viktig roll som naturliga korridorer genom det större landskapet. De flesta har dock försvunnit, och de blir nu allt sällsyntare.

Omvandlingen från skog till åkrar, ängar och betesmark genomfördes till större delen av tidiga bosättare för hundratals år sedan. De halvnaturliga livsmiljöer som blev resultatet utvecklades så småningom till värdefulla reserver för inhemska arter, men även dessa hotas nu när den traditionella förvaltningen minskar och jordbruket intensifieras.

I dag är omkring en sjättedel av kontinentalregionen täckt av gräsmarker, från subalpina ängar och kalkrika gräsmarker på högre höjd till låglänta slätterängar och vattentäckta alluviala gräsmarker.

Foto © www.lalupusinfabula.it/Attivita/accqua/fiumi-laghi-marli.htm

Podeltat

Det låglänta Podeltat ligger längs Adriatiska havets kust i kontinentalregionen. Det är Italiens största våtmark och en av Medelhavsområdets mest produktiva. Området omfattar ca 1 300 km², varav mer än en tredjedel utgör särskilt skyddsområde enligt fågeldirektivet. Över 280 fågelarter kan ses här, bl.a. den sällsynta rallhägern, *Ardeola ralloides*, dvärgskarven, *Phalacrocorax pygmaeus*, och den vitögda dykanden, *Aythya nyroca*. Den stora artmångfalden beror på den komplexa karaktären hos livsmiljöerna på land, i floden och längs kusterna. Floder, våtmarker, sanddyner, kustlaguner, sötvattenvåtmarker, gamla tallskogar och blandade ekskogar bildar tillsammans en rik mosaik av sammanflätade livsmiljöer. Arter från kontinentalregionen lever sida vid sida med arter från Medelhavsregionen. Områdets långa historia av mänsklig användning har ytterligare bidragit till denna komplexitet. Senare tiders verksamhetsnivå och industriella utveckling har dock tårt på Podeltats naturrikedomar. Nu pågår insatser för att komma fram till en mer enhetlig syn på den långsiktiga förvaltningen av hela deltat för alla sektorer.

De alluviala gräsmarkerna var också tidigare omfattande och täckte stora områden längs floddalar. De har blivit mycket mindre men hyser fortfarande många sällsynta våtmarksarter, t.ex. Strandiris, *Iris sibirica*, kornknarr, *Crex crex*, och vattensångare, *Acrocephalus paludicola*.

Andra typiska våtmarksmiljöer är sjöar och kärr samt vidsträckt sötvattenvåtmarker. I Biebrzas floddal i nordöstra Polen finns exempelvis ett av Centraleuropas största och mest oförstörda våtmarkskomplex. Det beror på att floden själv fortfarande har en relativt intakt hydrologi som gör att den kan sprida sina vattenmassor över stora områden på slätten.

På andra håll genomkorsas karstlandskapet av omfattande grottsystem. De är ett viktigt tillhåll för många sällsynta fladdermusarter och annan specialiserad fauna och flora. Sumavagrottorna i Tjeckien och Postojnagrottorna i Slovenien tillhör Centraleuropas största grottsystem och erbjuder viktiga fristäder för några av Europas mest sällsynta fladdermusarter.

Inlandsdyner är en annan ovanlig men karakteristisk livsmiljö i kontinentalregionen. Under den senaste istiden avlagrades sand över stora delar av Centraleuropa, eller fördes med som sediment i stora floder. Liksom med sandformationer längs kusterna gjordes stora insatser för att stabilisera denna ofruktbara mark genom plantering av barrträd och jordförbättring. De återstående dynerna och deras specialiserade fauna och flora är därför nu mycket reducerade och i hög grad fragmenterade.

En mängd olika kustlivsmiljöer finns också längs kontinentalregionens norra och södra kuster. Här finns både öppet hav, stränder och klappersten, saltängar, laguner, dyner, dynhedar och kustskogar, och de hyser ett rikt djurliv. Två av Europas största vandrande dynsystem, Råbjerg Mile på Jylland och Slowinski i Polen, finns här.

Foto: © Andrzej Keczynski

Bialowiezaskogen

Bialowiezaskogen vid gränsen mellan Polen och Vitryssland täcker omkring 120 000 ha och är en av Europas största kvarvarande blandurskogar. Området, som tidigare var ett privat jaktreservat för polska kungar och ryska tsarer, har sedan 1920-talet skyddats som ett strikt naturreservat. Skogsbruket har därför varit mycket begränsat här, vilket har gjort det möjligt för en oerhört rik artmångfald att växa fram. Upp till 632 kärnväxtarter har hittills registrerats, vilket utgör nästan en tredjedel av alla växter som påträffats i Polen. Över 230 fågelarter har också registrerats, bl.a. många örn-, uggle- och hackspettsarter. Betydande populationer av varg, lo och utter finns också här, men skogen är kanske mest välkänd för sina visenter. Denna art var utrotad 1919 men återinfördes framgångsrikt tio år senare under strikt övervakning. Populationen har sedan dess vuxit till över 700, men eftersom ursprungsdjuren är så få är arten fortfarande mycket sårbar för genetisk inavel. Skogen och dess sekelgama träd hotas också av det framryckande skogsbruket.

Foto: © F. Vassen

Galmejagräsmarker

Galmejagräsmarker förekommer på jordar med höga halter av tungmetaller, t.ex. bly, zink, krom eller koppar. Denna livsmiljötyp finns främst på artificiella områden med koppling till tidigare gruvdrift (livsmiljön har faktiskt fått sitt namn efter en av Belgiens äldsta zinkgruvor, La Calamine). Naturnära exempel på naturliga klipphällar och flodgrus förekommer mer lokalt. Tungmetaller är vanligen giftiga för växter, men vissa arter, t.ex. *Viola calaminarina*, vårnörel, *Minuartia verna*, och *Epipactus youngiana*, har anpassat sig särskilt väl till förekomsten av dessa skadliga ämnen. Den låga halten näringsämnen bidrar tillsammans med tungmetallerna till att hålla växtligheten öppen och fördröja succession, vilket ger dessa mer specialiserade växter möjlighet att utvecklas utan konkurrens från vanligen livskraftiga kolonisatorer.

Selektivt skogsbruk i Hainich nationalpark med hjälp av hästar. © Nationalpark Hainich

Spillkråka. Foto © J. Hlasek

Förvaltningsfrågor i kontinentalregionen

Stora delar av det kontinentala landskapet har omvandlats avsevärt genom århundraden av skiftande markanvändning. Stora bokskogar avverkades för att ge ved till industriugnar och ge plats för intensivt storskaligt jordbruk. Våtmarker och flodängar dränerades för att jordbruksanläggningarna skulle kunna bli ännu större. Floder dämades upp, kanaliserades och reglerades för att förhindra översvämning och tillhandahålla inre vattenvägar.

På 1800-talet fanns tung industri nästan överallt i nyckelområden som Ruhrområdet eller Svarta triangeln mellan Tyskland, Polen och Tjeckien. Lokalbefolkningen

ökade avsevärt när människor flyttade till dessa områden i jakt på arbete. Miljön påverkades i stor utsträckning. Stora landområden urbaniserades och omvandlades till industrizoner. Föroreningen började ge upphov till stora problem.

Det var endast livsmiljöer på magrare mark, som kärr, våtmarker och hedar, som undgick att omvandlas i någon större utsträckning. Här var förvaltningen extensiv, om någon förvaltning alls förekom. Så ser det ut i områdena kring Pommern, centrala Bulgarien eller Centralmassivet i Frankrike. Här finns fortfarande vidsträckta kärr, våtmarker, skogar och gräsmarker av stort värde.

Många områden i gränsregionerna mellan det forna öst och väst förblev också relativt oförändrade i flera årtionden efter andra världskriget. Det är som om tiden stått stilla. Efter kommunistregimernas sammanbrott och öppnandet av de nationella gränserna förändras dock

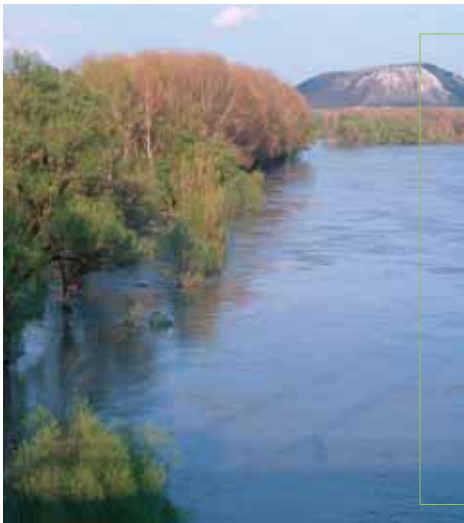
Foto © J. Hlasek

Förvaltning av arter enligt bilaga 4 – fallet med hamstern

Den europeiska hamstern, *Cricetus cricetus*, var tidigare vanlig på jordbruksmark i hela kontinentalregionen. Den kunde hittas i nästan alla slags grödor, från vete, råg, havre, korn och majs till sockerbeter, där den grävde invecklade hålor i den leriga jorden och samlade frön och annan föda på natten. I årtal förföljdes den som skadegörare och fångades för pälshandel, men sedan började arten minska i antal till följd av övergången till intensivt mekaniserat jordbruk. Populationerna krympte så dramatiskt att hamstern nu i de flesta länder är strikt skyddad enligt bilaga 4 till habitatdirektivet.

För att de alltmer fragmenterade hamsterpopulationerna ska överleva på lång sikt krävs emellertid också aktiva förvaltningsåtgärder. Flera länder har nyligen antagit bevarandeplaner för hamstern, där man främjar hamstervänliga förvaltningskontrakt med lokala jordbrukare. I vissa länder kan jordbrukare få tilläggsstöd inom ramen för EU:s system för miljövänligt jordbruk om de går med på att vidta ett antal enkla åtgärder som gynnar hamstrarna. Här ingår åtgärder som att odla remsor med alfalfa längs åkerrenarna, begränsa användningen av gödselmedel, rodenticider och herbicider samt plöja grunda fåror som är högst 20 cm djupa och skörda efter mitten av oktober.

Internationellt samarbete för Donaubäckenet

Donau flyter tusentals kilometer från källan högt uppe i Schwarzwald till mynningen i det vidsträckta deltat vid Svarta havet. På sin väg flyter floden genom ett antal olika länder. Den har i århundraden varit av stort ekologiskt, kulturellt och ekonomiskt värde för alla dessa länder.

Eftersom man är medveten om flodens oerhörda värde har insatser pågått sedan 1985 för att försöka stoppa de värsta föroreningarna och vända den negativa utvecklingen. En internationell konvention om skydd och förvaltning av Donau undertecknades 1991 av alla länder längs flodens lopp, och miljöministrarna antog 1994 en strategisk handlingsplan.

En internationell kommission för skydd av Donau inrättades samtidigt med uppgift att genomföra handlingsplanen. Sedan dess har den också utsetts till den myndighet som samordnar utarbetandet av förvaltningsplanen för Donaubäckenet enligt ramdirektivet om vatten.

markanvändningen snabbt även här, antingen genom att marken övergavs eller genom intensifiering.

Reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken och införandet av arealstöd utan koppling till produktionen kan bidra till att bromsa denna utveckling. Att Natura 2000 nu nämns uttryckligen i EU:s landsbygdsutvecklingsförordning är ett viktigt politiskt framsteg mot en bättre integration av jordbruk och bevarande.

Landskapet har visserligen fortfarande gott om skog jämfört med den atlantiska regionen (omkring 27 % av landytan), men bara en liten del av skogsmarken utgörs av halvnaturlig lövskog. Uppskattningsvis mer än 75 % av den ursprungliga skogen har gått förlorad, och det som återstår har påverkats kraftigt av kommersiella förvaltningsmetoder.

Tallen, *Pinus sylvestris*, som under normala förhållanden endast växer på magrare jordar, är nu den dominerande arten på kommersiella planteringar. Bara i Tyskland utgör den 72 % av all skog.

Luftburna föroreningar från industrin har också krävt sin tribut av regionens biologiska mångfald, framför allt i skogarna. Stora utsläpp av svaveldioxid, kväveoxid och ammoniak är exempelvis den främsta orsaken till surt regn.

Detta leder inte bara till stora skador på skogsvegetationen utan gör också bestånden mer sårbara för naturliga destruktiva krafter som starka vindar och stormar och för skadegörare och sjukdomar. Enligt uppskattningar har en stor del av träden i Polen och Tjeckien delvis avlövats som en följd av detta.

Regionens floder, flodslätter och andra våtmarker har också drabbats hårt av den omfattande föroreningen från industrin och jordbruket. Det har lett till att många av vattendragen blivit sterila.

De flesta floder har dessutom genomgått stora fysiska förändringar under de senaste 200 åren. De har kanaliserats, rätats ut, fördjupats, invallats och dämats upp. En del floder, t.ex. Rhen, har omvandlats till viktiga vattenvägar. Andra har modifierats i hög grad för vattenkraftproduktion. De omgivande flodslätterna har dessutom dränerats och omvandlats för att ge plats för jordbruk eller förhindra översvämning.

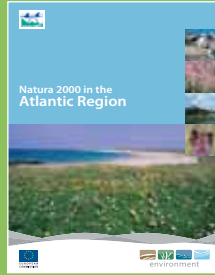
Trots dessa dramatiska förändringar återstår dock fortfarande fragment av de ursprungliga naturliga och halvnaturliga livsmiljöerna längs de flesta större floder, om än i kraftigt reducerad form.

Eftersom man är medveten om dessa floders ekonomiska såväl som ekologiska värde pågår nu insatser för att införa mjukare förvaltningslösningar och om möjligt återställa en del av flodernas naturliga dynamik. Tack vare ramdirektivet om vatten krävs nu en integrerad förvaltning för de stora floderna i hela deras längd och för deras tillrinningsområden, oavsett politiska gränser eller sektorsgränser.

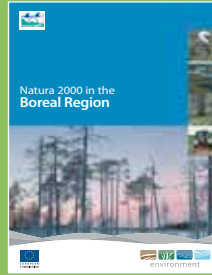

Kornknarr.
Foto © E Barbelette,
LPO

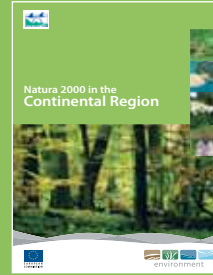
I denna serie:

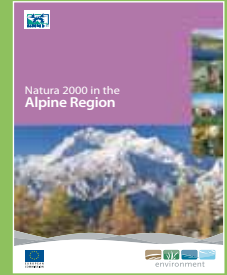
Natura 2000 i den
atlantiska regionen

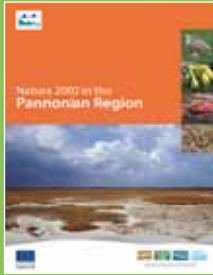
Natura 2000 i den
boreala regionen

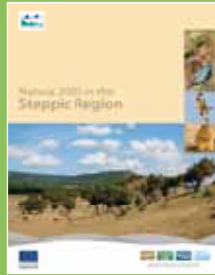
Natura 2000 i
kontinentalregionen

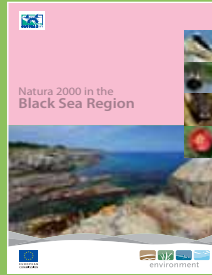
Natura 2000 i den
alpina regionen

Natura 2000 i den
pannoniska regionen

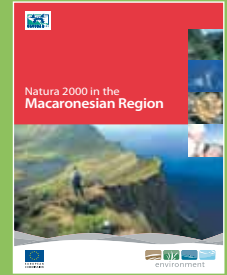
Natura 2000 i
stäppregionen

Natura 2000 i
Svartahavsregionen

Natura 2000 i
Medelhavsregionen

Natura 2000 i den
makaronesiska
regionen

Europeiska unionen har nio biogeografiska regioner, var och en med sin egen karakteristiska blandning av växtlighet, klimat och geologi. Områden av gemenskapsintresse väljs ut i varje region på grundval av nationella förteckningar som lämnas av varje medlemsstat inom regionen. Att arbeta på denna nivå gör det lättare att bevara arter och livsmiljötyper med liknande naturliga förutsättningar i en hel rad länder, oavsett politiska och administrativa gränser. De områden av gemenskapsintresse som väljs ut i varje biogeografisk region bildar tillsammans med de särskilda skyddsområden som utses enligt fågeldirektivet det ekologiska nätet Natura 2000, som sträcker sig över samtliga 27 EU-länder.

